

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŠEIMYNŲ ĮSTATYMO NR. XI-681 PAKEITIMO
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ
ĮSTATYMO NR. I-1234 14 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymo Nr. XI-681 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1) parengtas siekiant suvienodinti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (2021 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XIV-888 redakcija) ir Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymo teisinį reguliavimą, taip pat patobulinti teisinį reguliavimą, susijusį su šeimynos steigimu bei veikla. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 14 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2; toliau kartu – įstatymų projektai) siekiama sureguliuoti tik su Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo reguliavimo sritimi susijusius teisinius santykius.

Įstatymo projekto Nr. 1 rengimą paskatinusios priežastys:

1. Lietuvoje vykdant institucinę vaikų socialinės globos pertvarką didelis dėmesys yra skiriamas plėtoti alternatyvias globos (rūpybos) formas. Viena iš alternatyvių institucinei vaiko globai (rūpybai) formų yra vaiko globa (rūpyba) šeimynoje, todėl siekiama skatinti kurtis kuo daugiau šeimynų, kurios sukurtų globojamiems (rūpinamiems) vaikams gyvenimo sąlygas artimas šeimos aplinkai. Lietuvos šeimynų asociacija Šeimynų įstatymo keitimui pateikė siūlymus, kurie paskatintų šeimynas steigtis, pvz. padidinti šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų dydį, šeimynos dalyvių skaičių ir kt. Taip pat atkreipė dėmesį tai, kad praktika rodo, kad šeimynos dalyviu galėtų būti ne tik šeimynos steigėjo sutuoktinis ar vaikas, bet ir kitas vyresnis nei 21 metų kartu gyvenantis asmuo, pavyzdžiui kartu gyvenantis 21 metų ir vyresnis buvęs rūpintinis ar šeimynos steigėjo brolis, sesuo ar kitas kartu gyvenantis asmuo. Tokiu būdu būtų išspręsta problema, kai vienintelis šeimynos dalyvis suserga ar išvyksta neatidėliotinais, nenumatytais reikalais ir tuomet nėra galimybės kitam kartu gyvenančiam vyresniam nei 21 metų asmeniui atstovauti globojamo (rūpinamo) vaiko interesus ugdymo ar sveikatos priežiūros įstaigose.

2. Taikant Šeimynų įstatymo nuostatas praktikoje susiduriama su iššūkiais, kadangi šiame teisės akte nereglamentuotas vaiko laikinas apgyvendinimas, tapimo šeimynos dalyviu po šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre tvarka ir momentas, ar šeimynos dalyvio atsisakymo juo būti tvarka, taip pat yra kitų netikslų ar perteklinių nuostatų.

3. 2022 m. liepos 1 d. įsigalioja 2021 m. gruodžio 23 d. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.210, 3.224, 3.246, 3.250, 3.253, 3.254, 3.2541, 3.257, 3.261, 3.262, 3.264, 3.268, 3.269 ir 3.2761 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XIV-888 (toliau šiame punkte – Civilinio kodekso pakeitimo įstatymas). Atsižvelgiant į tai, kad Civilinio kodekso pakeitimo įstatymu keičiamos Civilinio kodekso nuostatos ir Lietuvos Respublikos šeimynos įstatymo nuostatos yra susijusios, todėl turi būti patikslintos ir su Civilinio kodekso pakeitimo įstatymu susijusios Šeimynų įstatymo nuostatos.

Įstatymo projekto Nr. 2 rengimą paskatinusios priežastys:

1. Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 14 straipsnio 4 dalyje reguliuojamas apmokėjimas už vaiko laikiną apgyvendinimą, kai šią paslaugą teikia juridinis asmuo. Siekiant, kad apmokėjimo už socialines paslaugas tvarka būtų reguliuojama viename įstatyme, bei užtikrinti, kad keičiantis Socialinių paslaugų įstatymo nuostatoms, susijusioms su apmokėjimu už socialines paslaugas, nereikėtų keisti ir Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo, siūloma atsisakyti apmokėjimo už socialines paslaugas reguliavimo Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme, kaip ne šio teisės akto reguliavimo dalyko.

Svarbiausi Įstatymo projekto Nr. 1 uždaviniai:

1. Suderinti Civilinio kodekso (2021 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XIV-888 redakcija) ir Šeimynų įstatymo nuostatas, nustatant, kad šeimynos steigėjas (taip pat ir šeimynos dalyvis) turi

atitikti visus Civiliniame kodekse vaiko globėjui (rūpintojui) keliamus reikalavimus, atsisakant reikalavimo būti išklausias globėjų ir tėvių mokymo ir konsultavimo kursus, kadangi minėti kursai patenka į Civiliniame kodekse (2021 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XIV-888 redakcija) nustatytą reikalavimą būti Vyriausybės patvirtintuose Vaiko globos organizavimo nuostatuose nustatyta tvarka tinkamai pasirengusiam globoti (rūpinti) vaiką.

2. Tikslinti Šeimynų įstatyme šeimynos pareigas, atsisakant šeimynai nebūdingos vaiko globos (rūpybos) organizavimo pareigos, paliekant globos (rūpybos) vykdymo pareigą.

3. Atsisakyti Šeimynų įstatyme nustatytų šeimynos pareigų, kurios dubliuoja Civiliniame kodekse įtvirtintas globėjo (rūpintojo) pareigas ir Socialinių paslaugų įstatyme nustatytas licencijos turėtojo pareigas bei palikti tik tokias šeimynos pareigas, kurios nėra apibrėžtos kituose įstatymuose.

4. Aiškiau reglamentuoti šeimynos steigimo procedūrą ir užtikrinti Šeimynų įstatymo teisinio reguliavimo aiškumą ir sistemiškumą:

4.1. nustatyti, kad šeimyna gali būti steigiama tik gavus savivaldybės administracijos rašytinį sutikimą steigti šeimyną ir ją finansuoti, kuris turi būti duodamas per 1 mėnesį;

4.2. nustatyti atvejį, kada savivaldybės administracija atsisako leisti steigti šeimyną savivaldybės teritorijoje;

4.3. reglamentuoti vaiko laikiną apgyvendinimą šeimynoje, taip inkorporuoti Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 43 straipsnyje numatytą teisinį reguliavimą;

4.4. aiškiai reglamentuoti tapimo šeimynos dalyviu ir atsisakymo juo būti tvarką.

5. Tobulinti šeimynos veiklos teisinį reguliavimą:

5.1. nustatyti, kad šeimynoje gali būti globojami (rūpinami) ar laikinai apgyvendinami kitos savivaldybės teritorijoje nustatyti likę be tėvų globos vaikai tik esant savivaldybių administracijų tarpusavio rašytiniam sutarimui dėl likusių be tėvų globos vaikų apgyvendinimo ir jų globos (rūpybos) finansavimo užtikrinimo šeimynoje bei finansinės ir materialinės pagalbos šeimynos veiklai užtikrinimo;

5.2. nustatyti, kad savivaldybės, kurioje įsteigta šeimyna ir (ar) kurios teritorijoje nustatyti likę be tėvų globos vaikai apgyvendinami šeimynoje, administracija turi sudaryti su šeimyna sutartį dėl vaiko socialinės globos finansavimo, o esant šeimynos dalyvio rašytiniam prašymui, – ir dėl finansinės paramos šeimynos naudojamo ar nuosavybės teise valdomo nekilnojamojo turto, naudojamo šeimynos veiklai, rekonstravimo ar remonto;

5.3. sudaryti galimybę šeimynai, kurioje globojami (rūpinami) ir (ar) prižiūrimi daugiau kaip 6 vaikai, turėti iki 3 dalyvių ir nustatyti, kad šeimynos dalyviais gali tapti bet kuris kartu su šeimynos steigėju gyvenantis ne jaunesnis nei 21 metų asmuo, davęs rašytinį sutikimą tapti šeimynos dalyviu ir atitinkantis Įstatymo projektu Nr. 1 1 straipsniu nauja redakcija išdėstyto Šeimynų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytus reikalavimus.

6. Skatinti steigti kuo daugiau šeimynų, kad likę be tėvų globos vaikai augtų šeimai artimesnėje aplinkoje:

6.1. nustatyti, kad nuo 2023 m. sausio 1 d. šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, finansuojamų iš savivaldybės biudžeto lėšų, dydis, jeigu šeimynoje yra 1 šeimynos dalyvis, negali būti mažesnis negu 2 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžiai jeigu šeimynoje yra 2 šeimynos dalyviai, jis negali būti mažesnis negu 1,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, o jeigu šeimynoje yra 3 šeimynos dalyviai, jis negali būti mažesnis negu 1 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, o nuo 2024 m. sausio 1 d. šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, finansuojamų iš savivaldybės biudžeto lėšų, dydis, jeigu šeimynoje yra 1 šeimynos dalyvis, negali būti mažesnis negu 3,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, jeigu šeimynoje yra 2 šeimynos dalyviai, jis negali būti mažesnis negu 2,4 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, o jeigu šeimynoje yra 3 šeimynos dalyviai, jis negali būti mažesnis negu 1,8 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio. Įvertinus pajamų ir kainų pokyčio tendencijas, vaiko išlaikymo išlaidas ir į tai, kad dauguma šeimynos dalyvių gauna Šeimynų įstatyme nustatytas minimalias šeimynos dalyvio išlaikymo pajamas (849,5 eurų), todėl šių pajamų dydis yra

neadekvatus ir diskriminuojantis palyginus su kitomis globos formomis. Pavyzdžiui, pagal Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. A1-28 „Dėl Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“, 59 ir 60 punktų nuostatas, minimalus atlygio budinčiam globotojui dydis, neatsižvelgiant į faktiškai prižiūrimų vaikų skaičių, – ne mažesnis kaip 1 minimali mėnesinė alga (toliau – MMA) per mėnesį (730 eurų). Šį atlygį budintys globotojai dažniausiai gauna ir laukimo periodu (kuomet neprižiūri nė vieno vaiko). Atkreiptinas dėmesys, kad papildomai už kiekvieną faktiškai prižiūrimą vaiką budinčiam globotojui mokama papildomai po 0,5 MMA, kas sudaro 365 eurų per mėnesį. Jei prižiūri vaiką, turintį negalią, arba iki vienerių metų amžiaus vaiką arba paauglystės periode, budinčiam globotojui mokama 0,75 MMA. Vadinasi, jei budintis globotojas prižiūri 3 vaikus, jo mėnesinis atlygis galimai siekia nuo 1825 eurų iki 2372,5 eurų. Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, vieno vaiko socialinė globa (rūpyba) vaikų socialinės globos įstaigoje – bendruomeniniuose vaikų globos namuose, kuriuos gyvena 6–8 vaikai, vidutiniškai savivaldybei kainuoja 1 655,32 Eur/mėn. Tuo tarpu šeimynose, kuriuose globojami (rūpinami) 4–8 vaikai, o kartais ir daugiau, jei globojami broliai, seserys, nepriklausomai nuo globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus šeimynoje, vidutinis šeimynos dalyvio atlygis, kurį moka savivaldybė, yra 849,5 eurų. Šeimynoje dirba tie patys asmenys visą parą ir be poilsio dienų, o bendruomeniniuose vaikų globos namuose darbuotojai dirba pagal Lietuvos Respublikos darbo kodekso nuostatas, turėdami atostogas ir poilsio dienas. Šeimyna sukuria likusiam be tėvų globos vaikui šeimos aplinką, nes gyvena kaip šeima, juos supa tie patys suaugę asmenys, o bendruomeniniuose vaikų globos namuose darbuotojai keičiasi, todėl vaikui sunku sukurti prieraišumo jausmą, įgyti gyvenimo šeimos aplinkoje patirtį.

2021 metais periodiškai vyko susitikimai su šeimynomis. Susitikimų metų šeimynų dalyviai ne vieną kartą atkreipė dėmesį į neadekvatų šeimynos dalyvio pajamų dydį, kuris neskatina steigti naujų šeimynų, kurios kuo daugiau tėvų globos netekusiems vaikams sukurtų šeimai artimą aplinką bei mažintų bendruomeniniuose vaikų globos namuose globojamų vaikų skaičių, taip taupyty savivaldybės lėšas skiriamas vieno vaiko išlaikymui šiuose namuose. Lietuvos šeimynų asociacija, teikdama siūlymą didinti šeimynos dalyvio išlaikymo pajamas iki 3,54 minimalios mėnesinės algos, pateikė šiuos skaičiavimus: 2021 m. III ketvirčio vidutinis atlyginimas Lietuvoje buvo bruto 1598 eurų, vidutinis valandinis atlyginimas gaunasi 9,58 eurų. Šeimynos dalyviai dirba 24/7. Ypač didelis krūvis būna, kai vaikai mokosi nuotoliniu būdu. Jei skaičiuoti, kad šeimynos dalyvis dirba 9 valandas per dieną, 7 dienas per savaitę, tai per mėnesį dirba 270 darbo valandų. Paskaičiavus pagal vidutinį valandinį darbo užmokestį šeimynos dalyvio išlaikymo pajamos gaunasi 2586,6 eurai – tai yra 3,54 minimalios mėnesinės algos. Atkreiptinas dėmesys, kad padidinus šeimynos dalyvio pajamų dydį iki 3,5 minimalios mėnesinės algos, vieno vaiko išlaikymas šeimynoje savivaldybėms vis tiek kainuos pigiau nei bendruomeniniuose vaikų globos namuose (šeimynoje vieno vaiko socialinė globa savivaldybei kainuotų 365 eurai, o bendruomeniniuose vaikų globos namuose minimali kaina – 728.13 eurų).

6.2. nustatyti, kad esant šeimynos steigėjo prašymui, savivaldybės, kurioje steigiama šeimyna, administracija, turi kompensuoti faktiškai pagrįstas šeimynos įsteigimo išlaidas.

Įstatymo projekto Nr. 2 uždavinys – atsisakyti Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme apmokėjimo už socialines paslaugas detalizavimo, kaip ne šio teisės akto reguliavimo dalyko ir sudaryti galimybes nustatyti paslaugos rūšį socialines paslaugas reguliuojančiam teisės aktui.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą inicijavo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Įstatymų projektus parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinių paslaugų grupės (vadovė Violeta Toleikienė, tel. 8 613 12459, el. p. Violeta.Toleikiene@socmin.lt) patarėja Jovita Kuzmickienė, tel. 8 658 59209, el. p. Jovita.Kuzmickiene@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šeimynų įstatyme reguliuojami Įstatymo projekte Nr. 1 aptarti teisiniai santykiai:

1. Šeimynų įstatymo 2 straipsnyje nustatyta šeimynos apibrėžtis ir paskirtis.
2. Šeimynų įstatymo 4 straipsnyje nustatomi šeimynos steigėjui ir dalyviui taikomi reikalavimai. Šio straipsnio 1 dalyje yra nustatyti šeimynos steigėjui šie reikalavimai:
  - 1) turi atitikti visus Civiliniame kodekse vaiko globėjui (rūpintojui) taikomus reikalavimus;
  - 2) turi būti yra išklausęs globėjų ir tėvų mokymo ir konsultavimo kursus;
  - 3) turi atitikti bent vieną iš šiame punkte nurodytų sąlygų:
    - a) ne mažiau kaip trejus metus iki šeimynos įsteigimo vykdė vaikų globėjo (rūpintojo) pareigas, į kurias buvo paskirtas savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu ar teismo nutartimi;
    - b) turi ne mažesnę kaip trejų metų darbo su likusiais be tėvų globos vaikais, vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių, neįgaliais vaikais ir (ar) šeimomis, patiriančiomis socialinę riziką, patirtį;
    - c) turi aukštąjį universitetinį ar jam lygiavertį išsilavinimą ir ne mažesnę kaip vienų metų tiesioginio darbo su vaikais patirtį socialinio darbo, socialinės pedagogikos, specialiosios pedagogikos, psichologinės pagalbos teikimo, ikimokyklinio ugdymo srityse.

Civiliniame kodekse (2021 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XIV-888 redakcija) įtvirtintas reikalavimas būti Vyriausybės patvirtintuose Vaiko globos organizavimo nuostatuose nustatyta tvarka tinkamai pasirengusiu globoti (rūpinti) vaiką, o vienas iš pasirengimo patikrinimo etapų yra mokymų, skirtų pasirengti vaiko globai (rūpybai) išklaušymas, todėl Šeimynų įstatyme nustatytas reikalavimas būti išklausius globėjų ir tėvų mokymo ir konsultavimo kursus yra perteklinis.

3. Šeimynų įstatymo 5 straipsnyje nustatoma šeimynos steigimo tvarka. Šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, kad šeimynos steigėjas iki šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre turi gauti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba) ar jos įgalioto teritorinio skyriaus išvadą apie šeimynos steigėjo atitikimą Įstatymo 4 straipsnyje šeimynos steigėjui nustatytiems reikalavimams ir steigiamos šeimynos tinkamumą tapti vaikų globėju (rūpintoju). Pagal galiojantį reglamentavimą Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba turi rengti dvi analogiškas išvadas: viena išvada rengiama šeimynos steigėjo pradinio įvertinimo metu pirmame pasirengimo vaiko globai (rūpybai) patikrinimo etape, siekiant išsiaiškinti, ar šeimynos steigėjas atitinka visus Civiliniame kodekse vaiko globėjui (rūpintojui) taikomus reikalavimus (Šeimynų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata), ir kita išvada rengiama patvirtinti, kad šeimynos steigėjas atitinka Šeimynos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatą (dėl atitikimo reikalavimams išsilavinimui ir (ar) darbo su likusiais be tėvų globos vaikais, vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių, neįgaliais vaikais ir (ar) šeimomis, patiriančiomis socialinę riziką patirčiai), nors savo turiniu ji atitinka pradinio įvertinimo išvadą.

Šeimynų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodyta, kad šeimynos steigėjas iki šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre turi raštu kreiptis į savivaldybės, kurios teritorijoje šeimyna steigiama, administraciją dėl likusių be tėvų globos vaikų apgyvendinimo būsimuoje šeimynoje ir per 3 mėnesius gauti šios savivaldybės administracijos rašytinį patvirtinimą apgyvendinti būsimuoje šeimynoje likusius be tėvų globos vaikus ir užtikrinti jų socialinės globos finansavimą. Reikalavimo kreiptis į savivaldybės administraciją ir gauti jos sutikimą steigti šeimyną ir ją finansuoti nėra.

Civilinio kodekso (2021 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XIV-888 redakcija) 3.268 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad asmuo, norintis tapti globėju (rūpintoju), prašymą dėl vaiko globos (rūpybos) pateikia valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai.

Šeimynų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyta, kad šeimynos steigėjas iki

šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre turi gauti šeimynos steigėjo sutuoktinio, jei toks yra, o jei jo nėra, – kartu su šeimynos steigėju gyvenančio pilnamečio vaiko (jei toks yra) rašytinį pritarimą steigti šeimyną, jeigu sutuoktinis, jei toks yra, o jei jo nėra, – kartu su šeimynos steigėju gyvenantis pilnametis vaikas neketina tapti šeimynos dalyviu, arba gauti šeimynos steigėjo sutuoktinio, jei toks yra, o jei jo nėra, – kartu su šeimynos steigėju gyvenančio pilnamečio vaiko (jei toks yra) rašytinį sutikimą tapti šeimynos dalyviu. Šeimynų įstatyme nėra nustatyta tvarka, kai šeimynos dalyviu tampama po šeimynos įsteigimo arba kaip galima būtų atsisakyti būti šeimynos dalyviu jau juo esant, taip pat Šeimynų įstatyme nustatyta, kad šeimynos dalyviu gali būti tik sutuoktinis, o jei jo nėra – kartu gyvenantis pilnametis vaikas.

Civilinio kodekso (2021 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XIV-888 redakcija) 3.268 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta, kad asmuo, norintis tapti vaiko globėju (rūpintoju), valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai turi pateikti kartu gyvenančių vyresnių kaip šešiolikos metų asmenų rašytinį sutikimą. Šeimynų įstatyme reikalavimo pateikti kartu gyvenančių vyresnių kaip šešiolikos metų asmenų rašytinį sutikimą nėra.

Šeimynų įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šeimynai įregistruoti jos steigėjas Juridinių asmenų registrui pateikia šio straipsnio 1 dalyje ir Civilinio kodekso 2.64 straipsnyje nurodytus dokumentus, tačiau nenurodoma, kokia tvarka yra teikiami minėti dokumentai ar jų kopijos.

4. Šeimynų įstatymo 7 straipsnyje nustatytos šeimynos teisės ir garantijos. Šio straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad šeimynai garantuojama neatlygintina valstybės ir savivaldybių vaiko teisių apsaugos institucijų teikiama metodinė pagalba vaiko globos (rūpybos), o iš socialinę globą organizuojančių institucijų – socialinės globos klausimais. Vaiko teisių apsaugos institucijų bei globos centrų privalomas metodinės pagalbos teikimas vaiko globėjams (rūpintojams) yra nustatytas Socialinių paslaugų įstatyme. Socialinių paslaugų įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, kad Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teikia metodinę pagalbą dėl socialinės globos normų taikymo, tai yra teikia metodinę pagalbą šeimynoms dėl socialinės globos teikimo; Socialinių paslaugų įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad vaikus globojančiai šeimai, globėjams (rūpintojams), budintiems globotojams, tėvams (esant tėvių prašymui) ir šeimynų dalyviams ar besirengiantiems jais tapti asmenims kiekvienoje savivaldybėje nuolat teikiama Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atestuoatų asmenų ir kitų specialistų pagalba, užtikrinanti visapusišką jų prižiūrėjimą, globojamų (rūpinamų) ar įvaikintų vaikų vystymąsi ir ugdymą; Socialinių paslaugų įstatymo 19² straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodyta, kad Globos centras organizuoja ir teikia pagalbą globėjams (rūpintojams), tėvams, šeimynų dalyviams ir kartu gyvenantiems jų šeimos nariams, socialinių paslaugų įstaigų, teikiančių paslaugas vaikams, darbuotojams.

5. Šeimynų įstatymo 8 straipsnyje nustatytos šeimynos pareigos ir atsakomybė. Kai kurios iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų pareigų dubliuoja Civiliniame kodekse nustatytas globėjo (rūpintojo) pareigas ir Socialinių paslaugų įstatyme nustatytas licencijos turėtojo pareigos.

6. Šeimynų įstatymo 9 straipsnis reglamentuoja šeimynos dalyvius ir šeimynos valdymą. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šeimynos dalyvis yra šeimynos steigėjas. Šeimynos dalyviu taip pat yra šeimynos steigėjo sutuoktinis, jei toks yra, o jei jo nėra, – kartu su šeimynos steigėju gyvenantis pilnametis vaikas (jei toks yra), šeimynos steigimo metu davęs šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytą rašytinį sutikimą tapti šeimynos dalyviu. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šeimynos dalyviais tampama nuo šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre momento, tačiau nėra pasisakyta, kaip tampama šeimynos dalyviu po šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre momento ar kaip šeimynos dalyvis gali atsisakyti būti šeimynos dalyviu.

7. Šeimynų įstatymo 11 straipsnyje nustatytos šeimynos dalyvių pareigos ir atsakomybė. Šio straipsnio 1 dalies 2 punkte pareiga organizuoti teisės aktų nustatyta tvarka vaikų globą (rūpybą) ir jos vykdymą, tačiau vaiko globą (rūpybą) organizuoja vaiko teisių apsaugos tarnyba ir savivaldybė, kiek tai apima vaiko globos (rūpybos) nustatymą, jos vykdymo priežiūrą ir pan.

8. Šeimynų įstatymo 12 straipsnyje nustatytos šeimynos dalyvių socialinės garantijos. Šio

straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šeimynos dalyviams garantuojamos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintoje Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikoje nustatytos išlaikymo pajamos, kurios negali būti mažesnės negu 1,1637 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, nepriklausomai nuo šeimynoje globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus.

9. Šeimynų įstatymo 15 straipsnyje reglamentuotas šeimynos finansavimas. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šeimyna sudaro su savivaldybės, kuri apgyvendino likusį be tėvų globos vaiką šeimynoje, administracija sutartį dėl socialinės globos finansavimo, o esant šeimynos dalyvio rašytiniam prašymui, – ir dėl finansinės paramos šeimynos naudojamo ar nuosavybės teise valdomo nekilnojamojo turto, naudojamo šeimynos veiklai, rekonstravimo ar remonto. Sutartyje aptariamos socialinės globos finansavimo, finansinės paramos, šeimynos nekilnojamojo turto rekonstravimo ar remonto, šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, kitos finansinės ir materialinės pagalbos, užtikrinančios kokybišką šeimynos veiklą, skyrimo sąlygos ir priemonės. Pavyzdinę sutarties formą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Šiame straipsnyje neregamentuota, ar savivaldybės, kurioje įsteigta šeimyna, administracija sudaro su šeimyna sutartį dėl socialinės globos finansavimo, o esant šeimynos dalyvio rašytiniam prašymui, – ir dėl finansinės paramos šeimynos naudojamo ar nuosavybės teise valdomo nekilnojamojo turto, naudojamo šeimynos veiklai, rekonstravimo ar remonto.

Taip pat šiame straipsnyje nenustatytas laikinai apgyvendinto vaiko socialinės globos finansavimas, nors pagal Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 43 straipsnį vaikams taikomas laikinas apgyvendinimas ir jis taip pat gali būti laikinai apgyvendintas šeimynoje. Šeimynų įstatymas išimtinai reguliuoja tik socialinių paslaugų teikimą jau nustačius vaiko globą (rūpybą) šeimynoje.

10. Šeimynų įstatymo 18 straipsnyje nustatyti šeimynos reorganizavimo ir pertvarkymo tvarka. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šeimyną reorganizuojant, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius teisės aktų nustatyta tvarka organizuoja (prireikus) buvusios šeimynos globotų (rūpintų) vaikų globos (rūpybos) vietos pakeitimą ir kitų globėjų (rūpintojų) paskyrimą. Šioje dalyje imperatyviai įtvirtintas vaikų globos (rūpybos) vietos pakeitimas ir kitų globėjų (rūpintojų) paskyrimas šeimynos reorganizavimo atveju, neatsižvelgiant į šeimynos reorganizavimo būdą.

11. Šeimynų įstatymo 19 straipsnyje nustatyti šeimynos likvidavimo pagrindai. Šio straipsnio 2 ir 3 dalys atkartoja Civiliniame kodekse įtvirtintą juridinio asmens likvidavimo tvarką.

12. Šeimynų įstatymo 20 straipsnyje nurodytos vaikų skaičiaus šeimynoje sumažėjimo pasekmės. Šio straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad šeimyną likvidavus buvusi šeimyna gali tapti šeima, kurioje globojami (rūpinami) vaikai ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius organizuoja buvusios šeimynos dalyvių arba kitų asmenų paskyrimą vaikų globėjais (rūpintojais), o tai neatitinka Civiliniame kodekse įtvirtinto globos (rūpybos) nustatymo teisinio reguliavimo.

13. Šeimynų įstatymo 21 straipsnyje reglamentuota šeimynos veiklos priežiūra. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šeimynos teikiamą socialinę globą prižiūri Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teisės aktų nustatyta tvarka. Nenurodyti teisės aktai, kuriais vadovaujasi Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atlikdamas šeimynos teikiamos socialinės globos priežiūrą.

Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 14 straipsnyje nustatyta vaiko teisė į socialinę apsaugą ir valstybės finansinę paramą. Šio straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad jeigu vaiko laikino apgyvendinimo paslaugą teikia juridinis asmuo, už šią paslaugą atlyginama pagal Socialinių paslaugų įstatymą kaip už socialinę priežiūrą.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu Nr. 1 siūlomi pakeitimai:

1. Šeimynų įstatymo 2 straipsnio pakeitimas.

Atsižvelgiant į aktualią teisėkūros praktiką, siūloma keisti šio straipsnio pavadinimą iš „Šeimynos apibrėžtis ir paskirtis“ į „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ ir jame pateikti šeimynos sąvoką, taip pat nurodyti kitus teisės aktus, kuriuose apibrėžtos sąvokos yra aktualios Šeimynų įstatyme.

2. Šeimynų įstatymo 3 straipsnio pakeitimas.

Siūloma šio straipsnio 4 dalyje nustatyti, kad šeimynoje globojami (rūpinami) ar laikinai apgyvendinami tos savivaldybės teritorijoje, kurioje įsteigta šeimyna, nustatyti likę be tėvų globos vaikai. Savivaldybių administracijų rašytiniu tarpusavio sutarimu dėl likusių be tėvų globos vaikų apgyvendinimo ir jų globos (rūpybos) šeimynoje finansavimo užtikrinimo bei finansinės ir materialinės pagalbos šeimynos veiklai užtikrinimo šeimynoje gali būti globojami (rūpinami) ar laikinai apgyvendinami ir kitos savivaldybės teritorijoje nustatyti likę be tėvų globos vaikai. Kitos savivaldybės teritorijoje įsteigtoje šeimynoje be savivaldybių administracijų rašytinio tarpusavio sutarimo dėl likusių be tėvų globos vaikų apgyvendinimo ir jų globos (rūpybos) šeimynoje finansavimo užtikrinimo bei finansinės ir materialinės pagalbos šeimynos veiklai užtikrinimo šeimynoje apgyvendinami vaikai, kai yra užtikrinamas brolių ir seserų neišskyrimas. Šiuo siūlymu siekiama aiškumo dėl likusių be tėvų globos vaikų apgyvendinimo šeimynoje.

3. Šeimynų įstatymo 4 straipsnio pakeitimas.

Siūloma atsisakyti šio straipsnio 1 dalies 2 punkto, kuriame išdėstytas reikalavimas šeimynos steigėjui būti išklauius globėjų ir įtėvių mokymo ir konsultavimo kursus, kadangi šis reikalavimas yra nustatytas Civilinio kodekso (2021 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XIV-888 redakcija) 3.269 straipsnio 10 punkte. Reikalavimas atitikti visus Civiliniame kodekse vaiko globėjui (rūpintojui) taikomus reikalavimus jau įtvirtintas Šeimynų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte. Atlikus minėtą pakeitimą teisinis reguliavimas taps aiškus ir derės su Civiliniu kodeksu (2021 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XIV-888 redakcija).

4. Šeimynų įstatymo 5 straipsnio pakeitimas:

4.1. Siūloma tikslinti šio straipsnio 1 dalies 1 punktą, nurodant, kad šeimynos steigėjas iki šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre turi pateikti dokumentus, nurodytus Vyriausybės tvirtinamuose vaiko globos organizavimo nuostatuose ir šių nuostatų nustatyta tvarka gauti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atestuoto asmens parengtą išvadą, patvirtinančią šeimynos steigėjo atitiktį šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje numatytiems reikalavimams. Patikslinus Šeimynų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktą, šeimynos steigėjo atitiktis Šeimynų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 3 punkto reikalavimams bus vertinama kartu su atitiktimi visiems Civiliniame kodekse vaiko globėjui (rūpintojui) taikomiems reikalavimams ir šeimynos steigėjui reikės gauti tik vieną išvadą, patvirtinančią jo atitiktį šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje numatytiems reikalavimams. Šiuo patikslinimu bus sumažinta administracinė našta Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, nes nebereikės rengti dviejų savo turiniu analogiškų išvadų, taip pat ir savivaldybei, nes nebereikės perduoti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai šeimynos steigėjo pateikto prašymo ir dokumentų dėl šeimynos steigėjo atitikties Šeimynų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 3 punkto reikalavimams bei visiems Civiliniame kodekse vaiko globėjui (rūpintojui) taikomiems reikalavimams.

4.2. Siūloma tikslinti šio straipsnio 1 dalies 2 punktą, išbraukiant reikalavimą šeimynos steigėjui kreiptis į savivaldybės, kurios teritorijoje šeimyna steigiama, administraciją dėl likusių be tėvų globos vaikų apgyvendinimo būsimajame šeimynoje ir nustatant:

4.2.1. kad šeimynos steigėjas turi kreiptis į savivaldybę dėl sutikimo steigti šeimyną savivaldybės teritorijoje.

4.2.2. 1 mėnesio terminą per kurį savivaldybės administracija turi pateikti šeimynos steigėjui atsakymą dėl galimybės steigti šeimyną savivaldybės teritorijoje.

4.2.3. nustatant priežastį, kuriai esant savivaldybės administracija atsisako leisti steigti šeimyną – tai gali būti tik tuomet, jeigu savivaldybės teritorijoje patenkinamas savivaldybės

teritorijoje likusių be tėvų globos vaikų globos (rūpybos) poreikis.

Atlikus 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto siūlomą pakeitimą bus suderintos Civilinio kodekso (2021 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XIV-888 redakcija) ir Šeimynų įstatymo nuostatos bei bus nurodytas terminas dėl šeimynos steigėjo prašymo steigti šeimyną savivaldybės teritorijoje išnagrinėjimo, per kurį savivaldybė turės įsivertinti, ar savivaldybės teritorijoje patenkinamas savivaldybės teritorijoje likusių be tėvų globos vaikų globos (rūpybos) poreikis, taip pat savo pajėgumus finansuoti šio ūkio subjekto veiklą, kadangi savivaldybė dalinai finansuoja šeimynos veiklą: moka šeimynos dalyvio išlaikymo pajamas, o esant šeimynos dalyvio rašytiniam prašymui turi suteikti ir kitą finansinę paramą šeimynos naudojamo ar nuosavybės teise valdomo nekilnojamojo turto, naudojamo šeimynos veiklai, rekonstravimui ar remontui. Atkreiptinas dėmesys, kad sutikimo steigti šeimyną nedavimas neužkerta kelio fiziniam asmeniui, kuris ketina steigti šeimyną, vykdyti globėjo (rūpintojo) veiklos kaip fiziniam asmeniui.

4.2.4. nustatyti, kad šeimynos steigėjas turi gauti kartu su šeimynos steigėju gyvenančių vyresnių kaip šešiolikos metų asmenų rašytinį sutikimą steigti šeimyną, siekiant užtikrinti, kad ir steigiant šeimyną būtų gaunami visų su šeimynos steigėju gyvenančių vyresnių kaip šešiolikos metų asmenų rašytiniai sutikimai steigti šeimyną, taip įtvirtinant analogiją Civiliniame kodekse įtvirtintam teisiniam reguliavimui, kai asmuo, norintis taip vaiko globėju (rūpintoju), turi pateikti kartu gyvenančių vyresnių kaip šešiolikos metų asmenų rašytinį sutikimą.

4.2.5. nustatyti, kad šeimynos steigėjas iki šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre turi gauti kartu su šeimynos steigėju gyvenančio ne jaunesnio nei 21 metų asmens rašytinį sutikimą tapti šeimynos dalyviu, jei šis asmuo ketina tapti šeimynos dalyviu, ir turi dokumentus, patvirtinančius jo atitiktį šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatytiems reikalavimams. Šiuo pakeitimu būtų sudarytos galimybės šeimynos dalyviu tapti ne tik šeimynos steigėjo sutuoktiniui ar pilnamečiui vaikui, bet ir kitiems kartu su šeimynos steigėju gyvenantiems ne jaunesniems nei 21 metų asmenims, taip užtikrinant platesnį asmenų, galinčių tapti šeimynos dalyviais ratą ir galimybę visais atvejais užtikrinti šeimynos globojamo (rūpinamo) vaiko atstovavimą įvairiose įstaigose, esant nenumatytiems atvejams ar vienam šeimynos dalyviui sergant ar atostogaujant.

4.3. Siūloma tikslinti šio straipsnio 2 dalį ir papildyti nuostata, kad šeimynos steigėjas Juridinių asmenų registrai pateikia šio straipsnio 1 dalyje ir Civilinio kodekso 2.64 straipsnyje nurodytus dokumentus ar jų kopijas Juridinių asmenų registro tvarkytojo nustatyta tvarka. Patikslinus šią dalį bus aiškiai nurodyta, kuo vadovaujantis reikia teikti dokumentus ar jų kopijas Juridinių asmenų registrai.

5. Šeimynų įstatymo 6 straipsnio pakeitimas.

Siūloma atsisakyti, kad šeimynos įstatuose turi būti nurodyti duomenys apie šeimynos dalyvių kompetenciją, kadangi šeimynos dalyvių kompetencijos kinta.

6. Šeimynų įstatymo 7 straipsnio pakeitimas.

Siūloma atsisakyti šio straipsnio 3 dalies 3 punkto, kadangi nuo 2018 m. liepos 1 d. nebeliko savivaldybių vaiko teisių apsaugos institucijų, taip pat privalomas metodinės pagalbos teikimas vaiko globėjams (rūpintojams) yra nustatytas Socialinių paslaugų įstatyme. Pritarus šiam siūlymui bus atsisakyta netikslių ir besidubliuojančių nuostatų.

7. Šeimynų įstatymo 8 straipsnio pakeitimas.

Siūloma tikslinti šio straipsnio 1 dalį, teikiant nuorodą į Civiliniame kodekse ir Socialinių paslaugų įstatyme įtvirtintas globėjo (rūpintojo) ir licencijos turėtojo pareigas bei Šeimynų įstatyme nurodant tik tas pareigas, kurios būdingos tik šeimynai, taip bus atsisakyta besidubliuojančių nuostatų ir išgryninamos šeimynoms būdingos pareigos.

8. Šeimynų įstatymo 9 straipsnio pakeitimas:

8.1. Siūloma padidinti šio straipsnio 1 dalyje nustatytą maksimalų šeimynos dalyvių skaičių iki 3, jei šeimynoje globjami (rūpinami) ir (ar) prižiūrimi daugiau kaip 6 vaikai. Šiuo pakeitimu bus sudaryta galimybė kokybiškiau šeimynai atlikti savo funkcijas, užtikrinant globojamo (rūpinamo) vaiko geriausius interesus.

8.2. Siūloma tikslinti šio straipsnio 2 dalį, nurodant galimybę šeimynos dalyviu būti su

šeimynos steigėju kartu gyvenančiam ne jaunesniam nei 21 metų asmeniui, davusiam Įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytą rašytinį sutikimą tapti šeimynos dalyviu. Kaip jau nurodyta aiškinamojo rašto 2 dalyje, praktika rodo, kad šeimynos dalyviu galėtų būti ne tik šeimynos steigėjo sutuoktinis ar vaikas, bet ir kitas ne jaunesnis nei 21 metų kartu gyvenantis asmuo, pavyzdžiui kartu gyvenantis ne jaunesnis nei 21 metų buvęs globotinis ar šeimynos steigėjo brolis, sesuo ar kitas kartu gyvenantis asmuo. Atlikus šį pakeitimą bus užtikrinti globojamo (rūpinamo) vaiko interesai suteikiant jam nepertraukiamą priežiūrą ir atstovaujant jį įvairiose įstaigose. Taip pat siūloma nustatyti, kad kai kartu su šeimynos steigėju gyvenantis ne jaunesnis nei 21 metų asmuo duoda rašytinį sutikimą tapti šeimynos dalyviu, kuriame pateikiami duomenys, nurodyti šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 5 punkte, po šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre dienos, juo tampa nuo šeimynos duomenų pakeitimo įregistravimo Juridinių asmenų registre momento. Jeigu šeimynos dalyvis raštu atsisako būti šeimynos dalyviu, jis juo būti nustoja nuo šeimynos duomenų pakeitimo įregistravimo Juridinių asmenų registre momento. Šiuo pakeitimu bus aiškiai reglamentuoti tapimo šeimynos dalyviu po šeimynos įregistravimo Juridinių asmenų registre dienos ar atsisakymo būti šeimynos dalyviu tvarka ir momentas.

9. Šeimynų įstatymo 10 straipsnio pakeitimas.

9.1. Siūloma šio straipsnio 1 dalį papildyti nuostata, numatančia, kad šeimynos dalyviai tik bendru sutarimu turi teisę priimti visus sprendimus, susijusius su šeimynos turto valdymu, taip bus užtikrintas tinkamas šeimynos valdymas.

9.2. Siūloma atisakyti šio straipsnyje 3 dalyje nurodytos nuostatos, kad šeimynos dalyviams garantuojamos ne mažesnės negu šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nurodytos išlaikymo pajamos, kaip perteklinės nuostatos.

10. Šeimynų įstatymo 11 straipsnio pakeitimas.

Siūloma tikslinti šio straipsnio 1 dalies 2 punktą, atsisakant šeimynos dalyviui nebūdingos pareigos organizuoti teisės aktų nustatyta tvarka vaikų globą (rūpybą) ir jos vykdymą, kadangi vaiko globą (rūpybą) organizuoja Vaiko teisių apsaugos tarnyba ir savivaldybė, kiek tai apima vaiko globos (rūpybos) nustatymą, jos vykdymo priežiūrą ir pan. ir palikti jai būdingą pareigą – teisės aktų nustatyta tvarka vykdyti vaiko globą (rūpybą). Šiuo pakeitimu bus panaikintas prieštaravimas vaiko globą (rūpybą) reguliuojantiems teisės aktams.

11. Šeimynų įstatymo 12 straipsnio pakeitimas.

Siūloma šiame straipsnyje atisakyti nuostatų, susijusių su šeimynos dalyvio išlaikymo pajamomis ir jas perkelti į 15 straipsnį, kuriame išdėstomos nuostatos, susijusios su šeimynos finansavimu. Taip bus užtikrintas nuoseklumas.

12. Šeimynų įstatymo 15 straipsnio pakeitimas:

12.1. Siūloma nustatyti, kad Šeimynai mokamos šeimynos išlaikymo pajamos, kurios apskaičiuojamos ir mokamos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos tvirtinamoje Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikoje nustatyta tvarka. Šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, finansuojamų iš savivaldybės biudžeto lėšų, dydis negali būti mažesnis negu 2 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, jeigu šeimynoje yra 1 šeimynos dalyvis, mažesnis negu 1,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, jeigu šeimynoje yra 2 šeimynos dalyviai, ir mažesnis negu 1 Vyriausybės patvirtinta minimalioji mėnesinė alga, jeigu šeimynoje yra 3 šeimynos dalyviai. Šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, finansuojamų iš savivaldybės biudžeto lėšų, dydis nepriklauso nuo šeimynoje globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus. Palyginus likusio be tėvų globos vaiko išlaikymo išlaidas budinčių globotojų šeimose, bendruomeniniuose vaikų globos namuose bei šeimynose ir į tai, kad dauguma šeimynos dalyvių gauna Šeimynų įstatyme nustatytas minimalias šeimynos dalyvio išlaikymo pajamas (849,5 eurų), siūloma didinti šeimynos dalyvio išlaikymo pajamas, taip užtikrinant, kad jis atitiktų pagal kitą globos formą asmenų vykdomos vaiko priežiūros pajamas. Padidinus šio straipsnio 1 dalyje nurodytą šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų dydį, gaunamas šeimynos dalyvio atlygis bus priartintas prie budinčių globotojų gaunamo atlygio už globos centro globojamų (rūpinamų) vaikų priežiūrą, taip pat paskatins steigti šeimynas, kurios sudarys likusiam be tėvų globos vaikui sąlygas augti šeimos aplinkoje.

12.2. Siūloma šio straipsnio 2 dalyje nustatyti, kad savivaldybės, kurioje įsteigta šeimyna ir (ar) kurios teritorijoje nustatyti likę be tėvų globos vaikai apgyvendinami šeimynoje, administracija turi sudaryti su šeimyna sutartį dėl vaiko socialinės globos finansavimo, o gavusi šeimynos dalyvio Šeimynų nuostatuose nustatyta tvarka pateiktą prašymą, – ir sutartį dėl finansinės paramos šeimynos naudojamam ar nuosavybės teise valdomam nekilnojamajam turtui, skirtam šeimynos veiklai vykdyti, rekonstruoti ar remontuoti.. Patikslinus šią nuostatą, bus suderintos šio straipsnio ir Įstatymo projekto Nr. 1 nauja redakcija išdėstytų Šeimynų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatos, kadangi savivaldybės administracija duodama sutikimą įsteigti jos teritorijoje šeimyną įsipareigoja šeimynai finansuoti ne tik šeimynoje apgyvendintų vaikų socialinę globą, bet ir, esant šeimynos dalyvio prašymui, suteikti finansinę paramą šeimynos naudojamam ar nuosavybės teise valdomo nekilnojamojo turto, naudojamam šeimynos veiklai, rekonstravimui ar remontui.

12.3. Siūloma šio straipsnio 3 dalyje nustatyti, kad sutartyje dėl vaiko socialinės globos finansavimo nustatomos vaiko socialinės globos finansavimo skyrimo sąlygos ir priemonės. Sutartis dėl vaiko socialinės globos finansavimo turi būti sudaryta per 10 darbo dienų nuo likusio be tėvų globos vaiko apgyvendinimo šeimynoje dienos. Šia nuostata siekiama vienodos praktikos savivaldybėse.

12.4. Siūloma šio straipsnio 4 dalyje nustatyti, kad sutartyje dėl finansinės paramos šeimynos naudojamam ar nuosavybės teise valdomam nekilnojamajam turtui, skirtam šeimynos veiklai vykdyti, rekonstruoti ar remontuoti, nustatomos finansinės paramos, šeimynos nekilnojamojo turto rekonstravimo ar remonto, šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, kitos finansinės ir materialinės pagalbos, užtikrinančios kokybišką šeimynos veiklą, skyrimo sąlygos ir priemonės. Sutartis dėl finansinės paramos šeimynos naudojamam ar nuosavybės teise valdomo nekilnojamojo turto, skirtam šeimynos veiklai vykdyti, rekonstravimo ar remonto turi būti sudaryta per 10 darbo dienų nuo savivaldybės, kuriai šeimyna teikia prašymą, administracijos direktoriaus nustatyta tvarka priimto sprendimo dėl finansinės paramos šeimynos naudojamam ar nuosavybės teise valdomam nekilnojamajam turtui, skirtam šeimynos veiklai vykdyti, rekonstruoti ar remontuoti skyrimo priėmimo dienos. Šia nuostata siekiama vienodos praktikos savivaldybėse.

12.5. Siūloma šio straipsnio 6 dalyje nustatyti, kad šeimynoje globojamo (rūpinamo) vaiko ir laikinai apgyvendinto vaiko socialinė globa finansuojama Socialinių paslaugų įstatymo ir Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos tvirtinamoje Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikoje nustatyta tvarka. Šiuo pakeitimu siekiama aiškumo dėl šeimynoje laikinai apgyvendinto vaiko socialinės globos finansavimo.

12.6. Siūloma šį straipsnį papildyti 7 dalimi ir nustatyti, kad savivaldybės, kurioje šeimyna įsteigta, administracija, gavusi šeimynos dalyvio prašymą, savivaldybės administracijos direktoriaus nustatyta tvarka turi kompensuoti šeimynos įsteigimo išlaidas. Savivaldybės administratoriaus direktoriaus nustatyta tvarka kompensuojamos faktiškai pagrįstos šeimynos įsteigimo išlaidos. Šis pakeitimas paskatintų šeimynų steigimąsi, taip būtų užtikrinta didesnė galimybė likusiems be tėvų globos vaikams gyventi artimesnėje šeimai aplinkoje.

12.7. Siūloma šį straipsnį papildyti 8 dalimi ir nustatyti, kad finansinė parama šeimynos naudojamam ar nuosavybės teise valdomam nekilnojamajam turtui, skirtam šeimynos veiklai vykdyti, rekonstruoti ar remontuoti teikiama savivaldybės, kurioje įsteigta šeimyna ir (ar) kurios teritorijoje nustatyti likę be tėvų globos vaikai apgyvendinami šeimynoje ir kuriai šeimyna teikia prašymą, administracijos direktoriaus nustatyta tvarka. Šiuo pakeitimu siekiama finansinės paramos teikimo aiškumo.

13. Šeimynų įstatymo 18 straipsnio pakeitimas.

Siūloma šio straipsnio 2 dalyje nustatyti, kad reorganizuojant šeimyną, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius įvertina, ar yra Civiliniame kodekse nustatyti globėjo (rūpintojo) atleidimo nuo globėjo (rūpintojo) pareigų pagrindai ir, jei pagrindas yra, inicijuoja globėjo (rūpintojo) atleidimą bei naujo globėjo (rūpintojo) skyrimą vaikui. Šiuo pakeitimu bus sudaryta galimybė ne visais reorganizavimo atvejais keisti vaiko globos (rūpybos) vietą ir skirti kitą vaiko globėją (rūpintoją), o tik tuo atveju, jei tai yra būtina, atsižvelgiant į reorganizavimo formą. Atlikus pakeitimą bus užtikrintas vaiko aplinkos ir globos

(rūpybos) vietos pastovumo principas.

14. Šeimynų įstatymo 19 straipsnio pakeitimas.

Siūloma atsisakyti šio straipsnio 2 ir 3 dalies, nes jose nurodyta likvidavimo tvarka yra detalizuota Civiliniame kodekse. Atsisakius šių nuostatų bus išvengta nuostatų dubliavimosi.

15. Šeimynų įstatymo 20 straipsnio pakeitimas.

Siūloma atsisakyti šio straipsnio 4 dalies, kurioje įtvirtintos nuostatos, prieštaraujančios Civiliniame kodekse įtvirtintoms vaiko globos (rūpybos) nustatymą reguliuojančioms nuostatomis. Atlikus šį pakeitimą bus pašalintas prieštaravimas Civilinio kodekso nuostatomis.

16. Šeimynų įstatymo 21 straipsnio pakeitimas.

Siūloma tikslinti šio straipsnio 2 dalį ir nustatyti, kad šeimynos teikiamą socialinę globą prižiūri Socialinių paslaugų priežiūros departamentas Socialinių paslaugų įstatymo, socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu tvirtinamų Socialinės globos normų aprašo bei Socialinės globos įstaigų licencijavimo taisyklių nustatyta tvarka. Patikslinus šį straipsnį ir nurodžius konkrečius teisės aktus, kuriais vadovaujantis Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prižiūri šeimynos teikiamą socialinę globą, bus išlaikytas teisėkūros aiškumo principas.

Įstatymo projekto Nr. 2 siūlomas pakeitimas.

Siūloma Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme 14 straipsnio 4 dalyje atsisakyti nuostatos dalies, apibrėžiančios socialinės paslaugos rūšį, kaip ne šio teisės akto reguliavimo dalyko, ir palikti nuorodą į teisės aktą, reguliuojantį socialinių paslaugų teikimą ir jų finansavimą. Šiuo pakeitimu Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme bus reguliuojami tik su šio teisės akto reguliavimo sritimi susiję teisiniai santykiai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir mažins prielaidas korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektai neturės reikšmingo poveikio verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo projekte Nr. 1 nustatyta informacinių įpareigojimų šeimynoms apimtis nesikeičia, todėl administracinės naštos pokytis nenumatomas.

8. Įstatymų projektų atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant inkorporuoti įstatymų projektais siūlomas nuostatas į teisinę sistemą, kitų įstatymų priimti, galiojančių įstatymų keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai atitinka Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Įstatymo projekte Nr. 1 siūloma sąvoka „šeimyna“ suderinta su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

11. Įstatymų projektų atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2022 m. gruodžio 31 d. turės priimti:

1. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;
2. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 518 „Dėl Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymo įgyvendinimo“ pakeitimo“.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2022 m. birželio 30 d. turės priimti įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010 m. birželio

28 d. įsakymo Nr. A1-294 „Dėl šeimynų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Papildomų savivaldybių biudžeto lėšų reikės priėmus Įstatymo projektu Nr. 1 siūlomus pakeitimus dėl šeimynos dalyvių skaičiaus didinimo bei šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų dydžio didinimo.

Šiuo metu veikia 54 šeimynos (28 savivaldybėse), su 78 dalyviais. Jose glojami 273 vaikai. Šių šeimynų dalyviams garantuojamos ne mažesnės negu 1,1637 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos (toliau – MMA) dydžio pajamos, nepriklausomai nuo šeimynoje glojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus. Šeimynų dalyvių išlaikymas savivaldybėms per metus vidutiniškai kainuoja apie 795 600 eurų.

Atsižvelgiant į Lietuvos savivaldybių asociacijos pateiktus siūlymus, siūloma šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų dydį didinti palaipsniui.

Nuo 2023 m. sausio 1 d. šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų dydis negali būti mažesnis negu 2 MMA, jeigu šeimynoje yra 1 šeimynos dalyvis, mažesnis negu 1,5 MMA, jeigu šeimynoje yra 2 šeimynos dalyviai, ir mažesnis negu 1 MMA, jeigu šeimynoje yra 3 šeimynos dalyviai. Savivaldybių administracijoms šeimynos dalyvio išlaikymo pajamoms finansuoti 2023 metais papildomai reikės apie 361 tūkst. eurų.

Nustačius, kad nuo 2024 m. sausio 1 d. šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, finansuojamų iš savivaldybės biudžeto lėšų, dydis negali būti mažesnis nei 3,5 MMA, jeigu šeimynoje yra 1 šeimynos dalyvis, mažesnis nei 2,4 MMA, jeigu šeimynoje yra 2 šeimynos dalyviai, ir mažesnis nei 1,8 MMA, jeigu šeimynoje yra 3 šeimynos dalyviai, savivaldybių administracijoms šeimynos dalyvio išlaikymo pajamoms finansuoti 2024 metais papildomai reikės apie 773 tūkst. eurų (apie 2 319 tūkst. eurų 3 metams).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šeimynos dalyvio išlaikymo pajamas skiria savivaldybės, iš kurių likę be tėvų globos vaikai apgyvendinti šeimynoje, proporcingai šeimynoje iš kiekvienos savivaldybės apgyvendintų vaikų skaičiui. Šis reglamentavimas nustatytas Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 10 d. nutarimu Nr. 978 „Dėl Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad didėjant Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintam MMA dydžiui atitinkamai didės ir savivaldybių administracijų lėšų poreikis šeimynos dalyvio išlaikymo pajamoms apmokėti.

Bendruomeniniuose vaikų globos namuose be tėvų globos likusiems vaikams, kuriems nustatyta nuolatinė globa (nuo 6 iki 8 vietų), 2021 m. minimali socialinės globos kaina *vienam vaikui* buvo – 728,13 Eur/mėn., vidutinė kaina – 1 349,12 Eur/mėn., o maksimali – 2 446,93

Eur/mėn.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą Nr. 1, atsižvelgta į Lietuvos šeimynų asociacijos 2022 m. vasario 3 d. raštu Nr. 2021/02/03 pateiktus bei Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos 2022 m. vasario 11 d. raštu Nr. (1D-431)-2D-618 ir Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto 2022 m. vasario 5 d. raštu Nr. S-2022-453 persiūstus Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai siūlymus keičiamam Lietuvos Respublikos šeimynų įstatymui.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai yra „šeimyna“, „dalyvis“, „globa (rūpyba)“, „socialinė globa“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Įstatymo projektu Nr.1 siūloma, kad 2024 m. sausio 1 d. įsigalioja tokia šio įstatymo 1 straipsnyje išdėstyto Šeimynų įstatymo 15 straipsnio 1 dalies redakcija:

„1. Šeimynai mokamos šeimynos išlaikymo pajamos, kurios apskaičiuojamos ir mokamos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos tvirtinamoje Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikoje nustatyta tvarka. Šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, finansuojamų iš savivaldybės biudžeto lėšų, dydis negali būti mažesnis nei 3,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, jeigu šeimynoje yra 1 šeimynos dalyvis, mažesnis nei 2,4 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, jeigu šeimynoje yra 2 šeimynos dalyviai, ir mažesnis nei 1,8 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, jeigu šeimynoje yra 3 šeimynos dalyviai. Šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, finansuojamų iš savivaldybės biudžeto lėšų, dydis nepriklauso nuo šeimynoje globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus.“

Šiuo siūlymu siekiama, kad savivaldybių administracijos galėtų veiksmingai įsivertinti ir suplanuoti biudžeto lėšų poreikį 2024 metų biudžetui.